

OSVOBOZENÝ

ROŽNOV

VE FOTOGRAFIÍCH

ROZMÍSTĚNÍ PANELŮ

OSVOBOZENÍ

ROŽNOV

VE FOTOGRAFIÍCH

Obyvatelé městečka Rožnova pod Radhoštěm vyhlíželi osvobození od okupace německých vojsk již v roce 1944. V červnu onoho roku byly ze zdejšího kostela odvezeny zvony a podle místních to byl neklamný důkaz toho, že Němci melou z posledního. V zimě 1944-1945 to ale nevypadalo, že by se nepřítel stáhl. Naopak mnoho rožnovských občanů bylo nuceno stavět zákopy směrem na Pinduli, ovšem o pracovní morálce si nelze dělat iluze. Na jaře roku 1945 už vše k osvobození směřovalo. Naše území bránila Armádní skupina Střed pod velením polního maršála Ferdinanda Schörnera. Proti ní se postavila 18. armáda generálporučíka A. I. Gastiloviče ze 4. ukrajinského frontu generála Andreje Ivanoviče Jerjomenka, který dokázal 30. dubna osvobodit Ostravu.

Události po pádu Ostravy vzaly poměrně rychlý spád. 4. května byl osvobozen Vsetín a jiná skupina rudých vojsk postupovala přes Čarták a téhož dne osvobodila Solanec, Hutisko, Vigantice a Valašskou Bystřici. 4. května byla osvobozena i Horní a Prostřední Bečva. Dolní Bečva se dočkala až společně s Rožnovem, protože se zde rudoarmějcům nepodařilo zdolat silnou německou dělostřeleckou pozici.

Na samém počátku května německý velitel uklidňoval starostu města Robka, že se vojsko stáhne. Starosta pak obdobně chlácholil občany. Město Rožnov se ale bohužel stalo strategickým bodem německé obrany, a tak jako jedno z mála v Československu pocítilo válku. Německé velení potřebovalo Rožnov udržet alespoň do večera 5. května, aby se mohla vyrovnat fronta, která by se stáhla k Českomoravské vrchovině.

Proto Němci ve městě zůstali a již 4. května byl Rožnov vydán napospas sovětskému bombardování. Sovětští vojáci se sice pokusili o obchvat přes Valašskou Bystřici a střelilo se i z Hradiska, nicméně Němcům se podařilo město udržet ve své moci. 5. květen byl obdobím tuhých bojů prakticky o každý dům. Němci se snažili zpomalit sovětská vojska, a proto zapálili několik domů v Horní (dnes Bayerově) ulici. Kouř jim také poskytl úkryt před sovětskou dělostřeleckou palbou.

V brzkých ranních hodinách následujícího dne německá vojska poškozují Horní most a Dolní vyhazují do povětří. Poté se sporádaně stahují na Valašské Meziříčí a Rožnov je po 6 letech války a 42 hodinách bojů konečně osvobozen.

OSVOBOZENÍ

ROŽNOV

VE FOTOGRAFIÍCH

Osvobozování Rožnova pod Radhoštěm začalo v pátek 4. května. Přes ujišťování starosty města Robka, že se Němci z města stáhnou, začaly na město dopadat sovětské granáty. Němci město skutečně hodlali vyklidit, ale až 6. května, aby se jim nezhroutil fronta.

Na fotografiích:

Vpravo nahoře:

Pohled na severozápadní stranu náměstí ještě v době okupace.

Uprostřed:

Pohled na náměstí přímo ze 4. května. V pozadí je možno vidět německý obrněný transportér a dnešní městský úřad, tehdy sídlo Spořitelny.

Vpravo dole:

Východní roh náměstí s hotelem Radhošť. Dnes zde stojí Komerční dům Radhošť.

„V pátek před jedenáctou hodinou dopoledne to začalo. Na jižní straně pod Hradiskem zaznělo několik výstřelů z pušek a hned nato zahájily německé tanky a kulometry palbu v tu stranu. Moje žena ve snaze, aby mně opatřila kouření, šla do města k povozníkovi Jahnovi a zdržela se tam až do 11.15 hod. Byl jsem velmi netrpělivý a nervózní. Třikrát jsem odběhl od dojení až na křižovatku silnic u mostu, ale neviděl jsem ji. Krátce po půl dvanácté konečně přišla a sotva vstoupila pod střechu, ozvala se v těsném sledu za sebou ohromná detonace. Tlakem vzduchu byli jsme tlačeni k zemi, takže jsme od hrůzy zaběhli dovnitř mlékárničky. Co se to jen děje? Už to začalo. To jsme věděli určitě. Nevěděli jsme však, zda jsou to již ruské pozdravy z děl, anebo Maďari v parku vyhazují do vzduchu těžká nákladní auta, kterých bylo v parku dosud velké množství. Lidé prchali na všechny strany a v několika minutách ustal v městě veškerý soukromý život. Kdekdo hledal záchranu v nejbližším krytí a ti, co byli doma, narychlo stěhovali ještě poslední zbytky svého majetku do sklepů.“ **Miloš Kulišťák**

OSVOBOZENÝ

ROŽNOV

VE FOTOGRAFIÍCH

Sovětských granátů ze 4. května nezůstaly ušetřeny ani významné rožnovské objekty.

Na fotografiích:

Vpravo nahoře:

Poškozená střecha rožnovského kostela.

Uprostřed:

Granát, který dopadl poblíž Společenského domu, poškodil jeho fasádu.

Vpravo dole:

Fassmanova papírna. V dnešní době prakticky k nepoznání.

„Šestá (rána) dopadla pak těsně u Léčebního domu. V těch místech nakládala vedoucí úřednice lázeňské správy slečna Draža Bradáčová psací stroj a různé cennosti na malý ruční vozík, na němž seděla asi čtyřletá dceruška městského zahradníka, a u vozíku pak stál její otec pan Stříž. Granát dopadl přímo na vozík. Účinek byl hrozný. Slečna Bradáčová padla těžce zraněna, rovněž pan Stříž a z dcerušky našli s velikou námahou jen jedno ouško a nožku. Vše ostatní byla změť masíčka, písku a cýry lehounkých sátečeků. Dva zranění vykrváceli.“

Miloš Kulišák

OSVOBOZENÍ

ROŽNOV

VE FOTOGRAFIÍCH

Další objekty a místa zasažené během bojů 4. května.

Na fotografiích:

Vpravo nahoře:

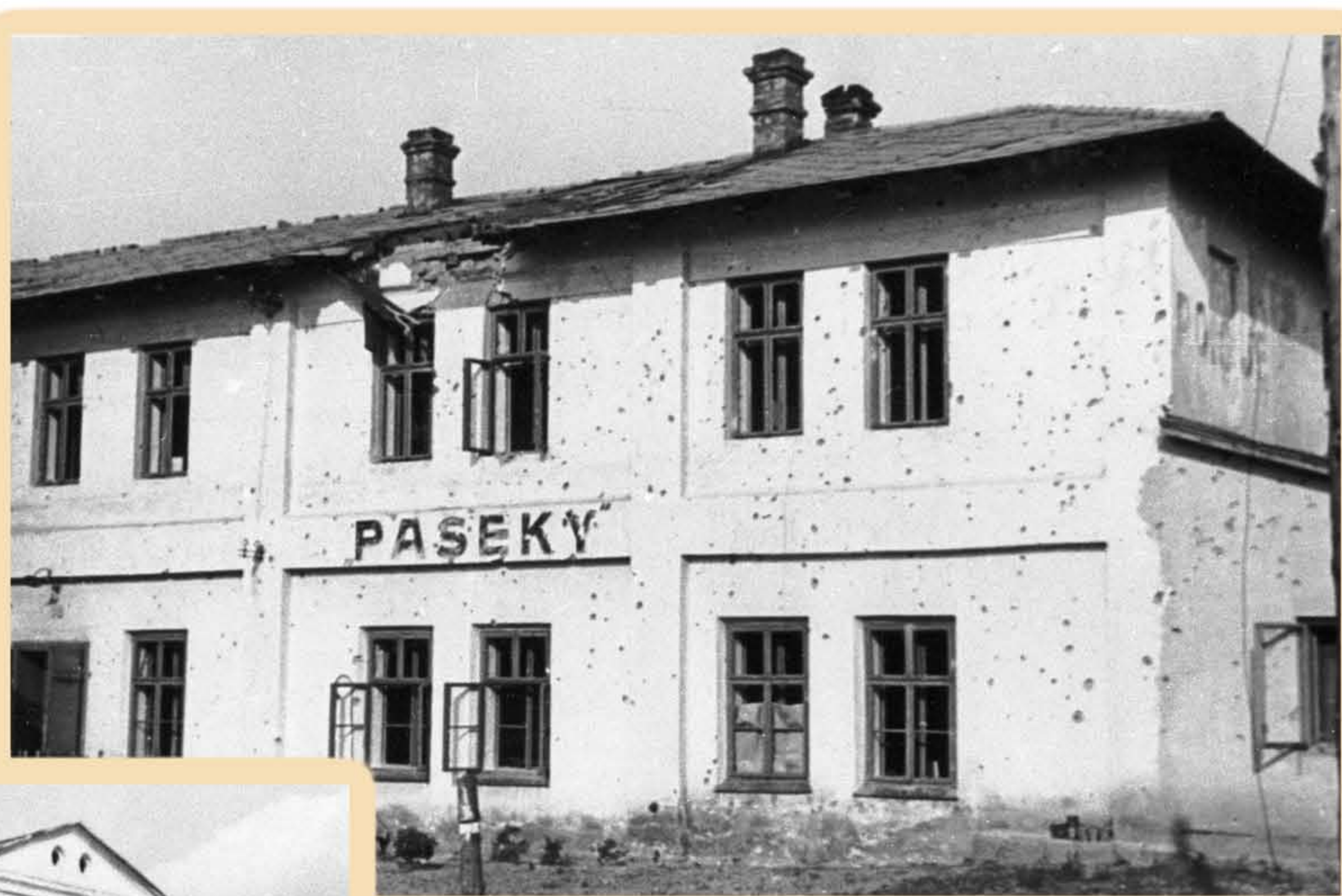
Poškozená restaurace Rašplovna, která ležela asi 100 metrů od hotelu Eroplán směrem na Frenštát pod Radhoštěm.

Uprostřed:

Zásah neměcké kolony u Jahnova domu na rohu Pionýrské ulice.

Vpravo dole:

Poškozená dřevěnice v Tylovicích.

Jeden z dělostřeleckých granátů dopadl přesně do středu muniční kolony osmi vozů, která se snažila dostat z prostoru parku ulicí Za stodolami (dnešní ulice Pionýrská). Šlo o jeden z mála granátů, který splnil svůj vojenský účel. Celý náklad munice byl okamžitě v plamenech a lidé utíkali do bezpečí. Uprostřed výbuchů pobíhal zatoulaný chlapec primáře Dr. Ježka z Ostravy, kterému se jako zázrakem nic nestalo.

OSVOBOZENÝ

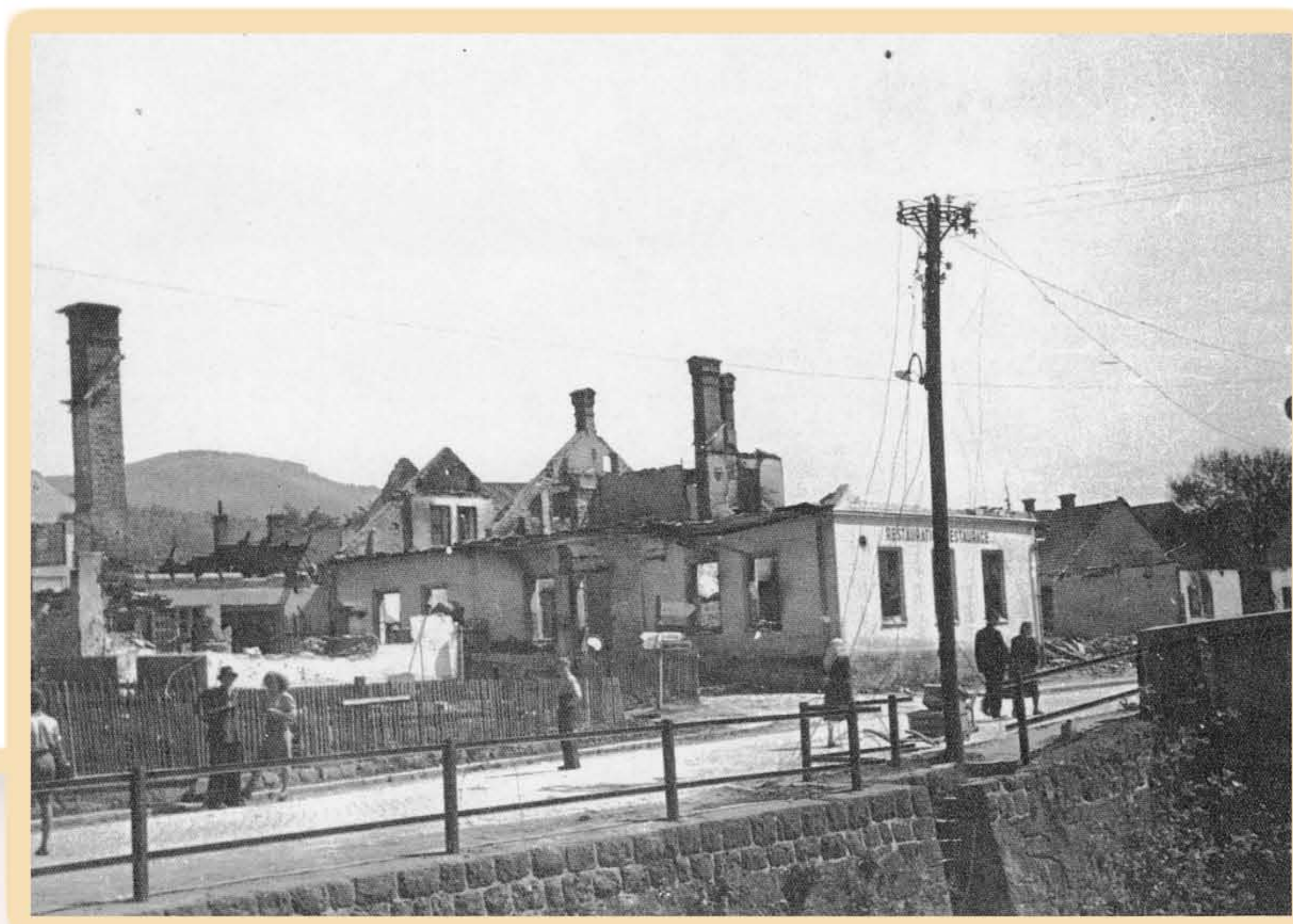
ROŽNOV

VE FOTOGRAFIÍCH

Zkáze neunikla ani restaurace Hostýnek.
„Bylo ráno 4. května, venku bylo krásně a my jsme byli zabráněni do přípravy vaření a obsluhou hostů, kterých bylo poslední dny hodně. Zdržovalo nás vyměňování německých peněz a potravinových lístků. Bylo zde hodně lidí z města, ale nejvíc z venkova, kteří nesli nákupy.

Druhý den ráno (5. května) se hukot motorů projíždějících aut, tanků a děl zvyšoval. Němci bránili každý metr města a nejhůře na tom byla naše ulice. Při dopadu granátů opadávala omítka. Jeden Němec mně řekl, že se bude bojovat ještě dvacet hodin, myslel jsem, že je to nemožné.

Ranění přicházeli nebo je přiváželi a ošetřovali. Některé odváželi do Valašského Me-

ziříčí. Ve chvílce ticha jsme uslyšeli zvláštní zvuk, praskání hořícího dřeva. Toho jsme se nejvíc báli, ženy a děti plakaly a muži zatínali pěsti, nedalo se nic dělat, jen čekat pod hořící střechou. Hořela celá ulice, nebylo kam utíkat a Němci zapalovali. Udušme se a uhoříme. Němci vzali naše kola a opustili dům. Zavěsili jsme pokrývky do vchodu ve snaze zabránit pronikání kouře. Trámy dřevěných schodů, které byly nad schody do sklepa, jsme s manželkou odtahovali, aby zůstal východ trochu volný. Střelba se trochu vzdalovala, ale nad námi praskla vodovodní trubka a voda proudem tekla do sklepa, a byli jsme donuceni náš úkryt opustit. Doplazili jsme se k sousedům Svobodovým, kde jsme se později setkali s našimi osvoboditeli.”

Jaroslav Novák, majitel restaurace Hostýnek v Horní ulici

OSVOBOZENÝ

ROŽNOV

VE FOTOGRAFIÍCH

5. května Němci úporně bránili příjezdovou cestu z Hutiska. Aby se kryli před ruskou palbou, zapálili několik domů v Horní (dnes Bayerově) ulici.

Na fotografiích:

Vpravo nahoře:

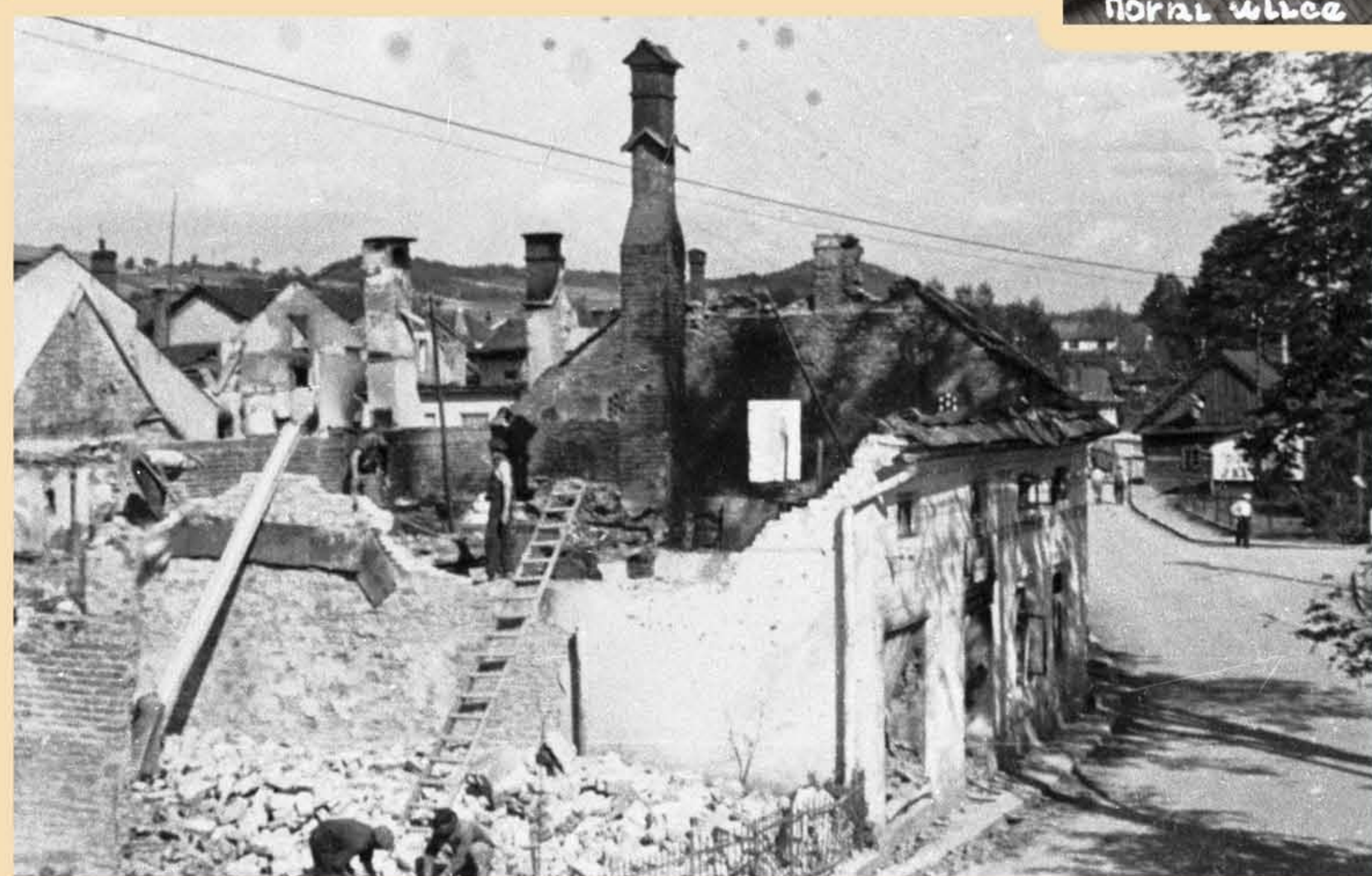
Pohled na rožnovské náměstí. Nad střechami se vznáší hustý černý dým z právě hořících domů.

Uprostřed:

Pohled Bayerovou ulicí směrem k náměstí. Vpravo je řada zničených domů, dvěma dřevěnicím vlevo se kupodivu nic nestalo.

Vpravo dole:

Kramolišovo železářství, dnes Nábytek Kramolišovi.

„V sobotu v poledne začala hořet velká stará dřevěná chalupa Pešatova a stodola Jáňka Kramoliše, kde byl sklad střešní lepenky, asfaltu a různých hořlavín. Věděl jsem, že bude hořet naše stavení, všechno spolu souviselo a bylo dřevěné. Odpoledne začala hořet naše mandlovna a od ní chlév. Zachránit krávu, byla to naše jediná životelka. Mám již 60 roků a na získání nějakého zaměstnání nemám již vyhlídek. Za co potom koupit druhou krávu, ale nebyly peníze! S panem Novákem jsme vyběhli kolem ohně, i když se střílelo, chtěl jsem do chléva. Rusové nám bránili a já jsem nedbal a vletěl do chléva, který byl plný dusivého kouře. Strop již hořel, krávu nebylo vidět, a tak jen po paměti jsem nahmatl křížek na řetízku a ke své hrůze jsem zjistil, že je v kroužku dvakrát otočený, a musel jsem ho vytrhnout ze zdi. Kráva se bála ohně a nechtěla ven, ale konečně se to podařilo. Ruští vojáci mne nechtěli pustit na cestu, že tam Němci střílejí od Kramolišova obchodu, neposlechl jsem a vedl krávu na silnici. Uviděl jsem, jak u kiosku paní Polesové stojí řada Němců. Viděli mne bezbranného s krávou a začali střílet. Pustil jsem krávu a lehl jsem na zem a pomalu se odplazil do bezpečí zpět. Kráva si to zatočila přímo k Němcům. Je konec, ale ona se lekla a zatočila k domu Jana Kantorka a tam se pásla.”

Josef Černoch

OSVOBOZENÍ

ROŽNOV

VE FOTOGRAFIÍCH

Rozsah škod byl opravdu obrovský.

Na fotografiích:

Vpravo nahoře:

Kramolišovo železářství a Pešatův dům (vlevo).

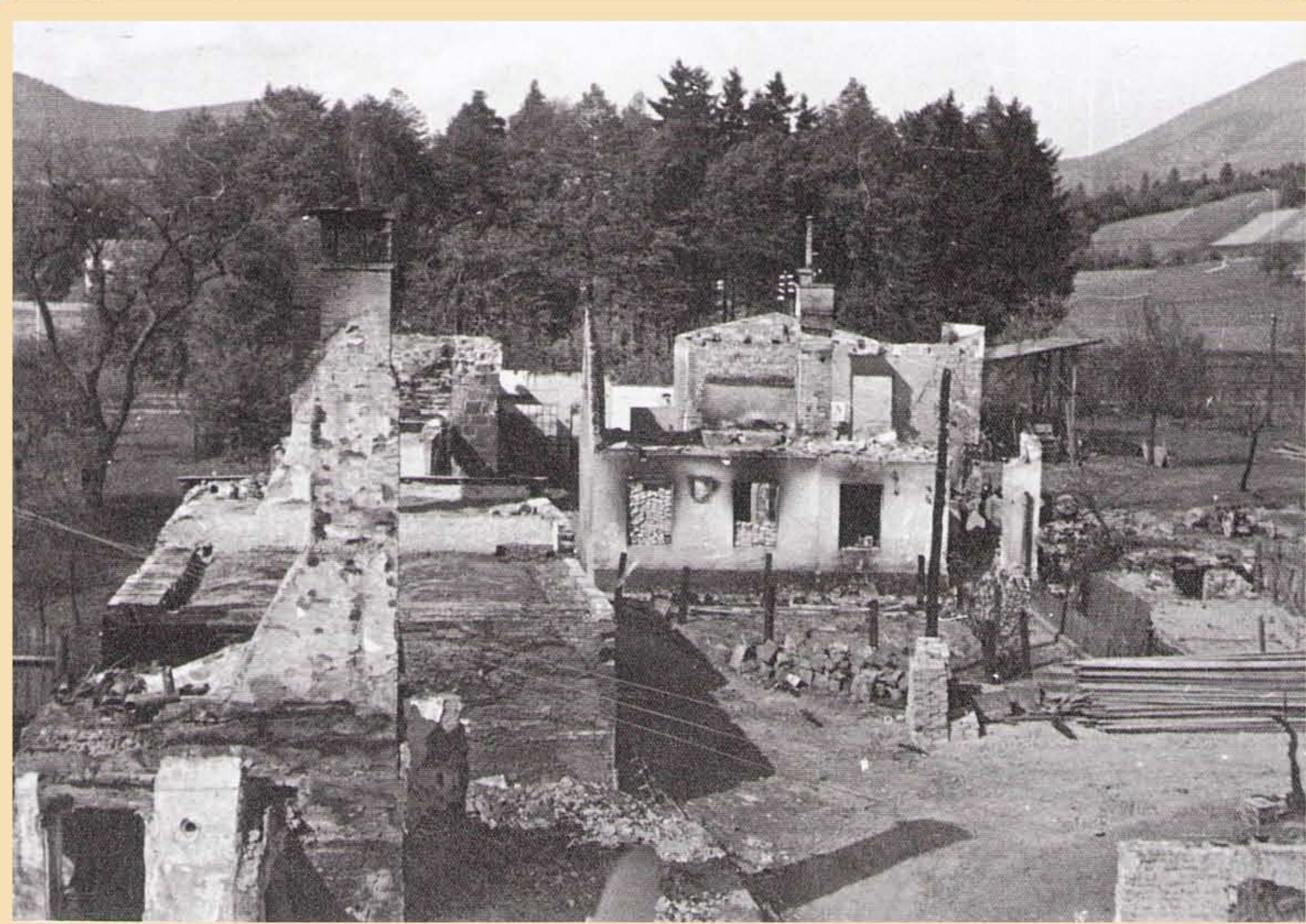
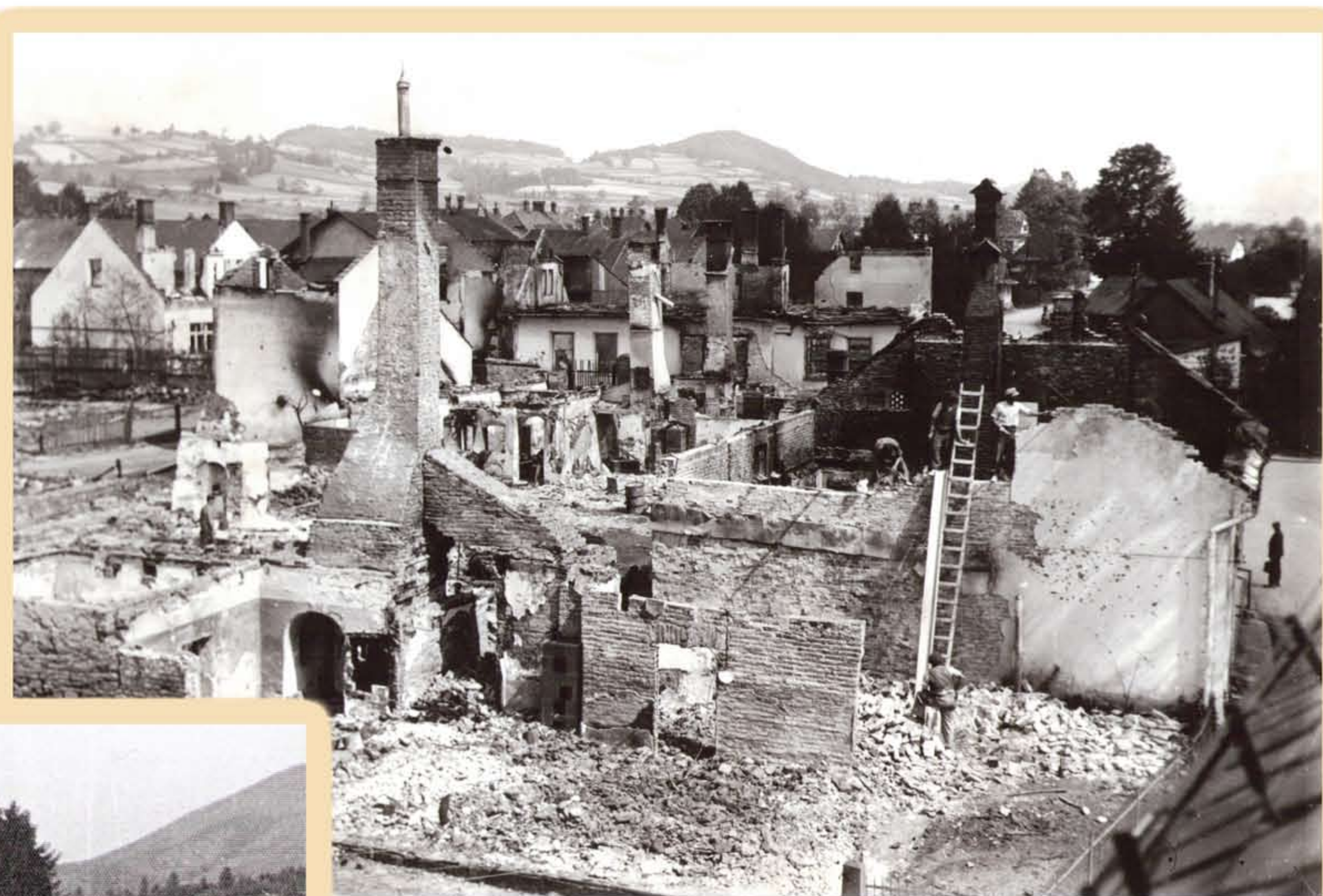
Uprostřed:

Dům řezníka Kramoliše,
za ním Chytilova sodovkárna.

Vpravo dole:

Zničený dům v městské části Chobot.

*„Poslední šel dlouhý Němec a za ním v patách krá-
čel malý zavalitý, ale pevný Rus. Neměl žádnou
zbraň. Najednou zůstal ten dlouhý Němec stát
a prudce kopl dozadu, chtěl asi kopnout Rusa do
břicha, ale kopnul ho jen do nohy. Nyní jsem spat-
řil divadlo, na které do smrti nezapomenu. Rus se
přikrčil a skočil Němcovi za krk jako divoká kočka,*

*ten po tak nenadálém útoku udělal ještě dva kroky, Rus ho kopl pod kolena
a spadli na hnuj. Najednou jsem zpozoroval, jak Němec bledne, slábne, ruce
přestaly útočit a spadly podél těla, kterým prochvívalo smrtelné strnutí. Jak
dlouho to trvalo, to opravdu nevím. Vzpamatoval jsem se, když hrdinný Rus
vylézal zpod nehybného těla Germána. Celá jeho tvář i ústa byly zality krví.
Rukávem blůzy se otřel a ještě víc rozmazal krev. Nahnul se nad Němce, ob-
rátil ho tváří vzhůru, dal mu dva políčky a pak kopnutím ho hodil do jámy
s hnojivkou. V prvním okamžiku, když Rus vstal, myslil jsem, že je těžce ra-
něný. On jen mávl rukou, i když se střelelo, ukroutil si cigaretu a řekl: „Ničevo,
já jeho zažhral.“*

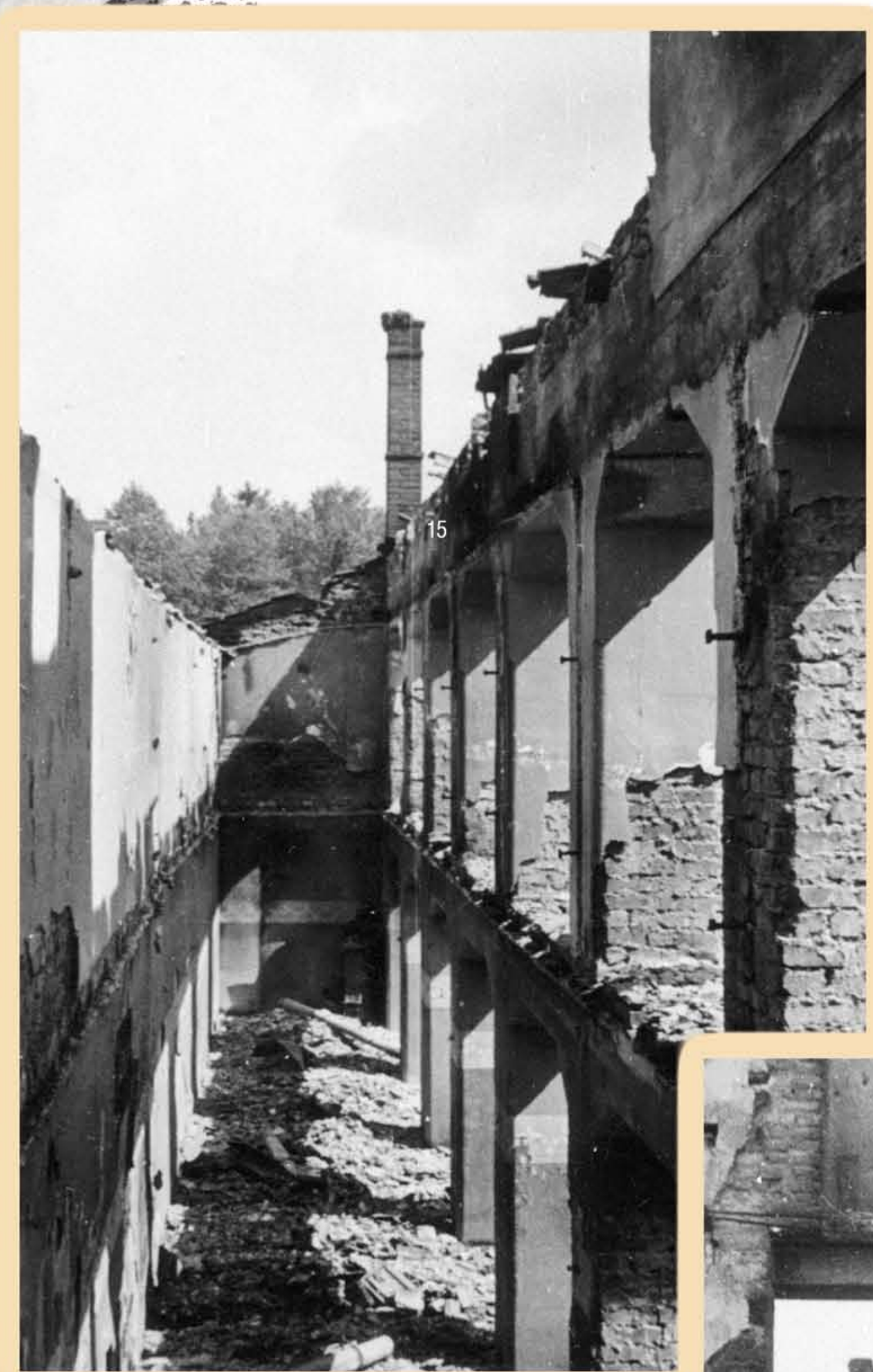
Josef Černocho

OSVOBOZENÝ

ROŽNOV

VE FOTOGRAFIÍCH

Na náměstí vyhořel hotel Radhošť, č. p. 136, majitel Bedřich Zabloudil, se vším příslušenstvím – sál kina, jeviště, garáže, skladiště, kůlny. V sousedství hotelu Radhošť shořely, při domě stolaře Josefa Kramoliše, skladiště, chlév, stodola, kůlny a stolařská dílna se všemi stroji.

Na fotografiích:

Vlevo nahoře:

Vnitřní arkáda hotelu Radhošť.

Vpravo nahoře:

Zadní trakt hotelu Radhošť a stolařská dílna Josefa Kramoliše.

Vlevo dole:

Prostor jeviště v hotelu Radhošť.

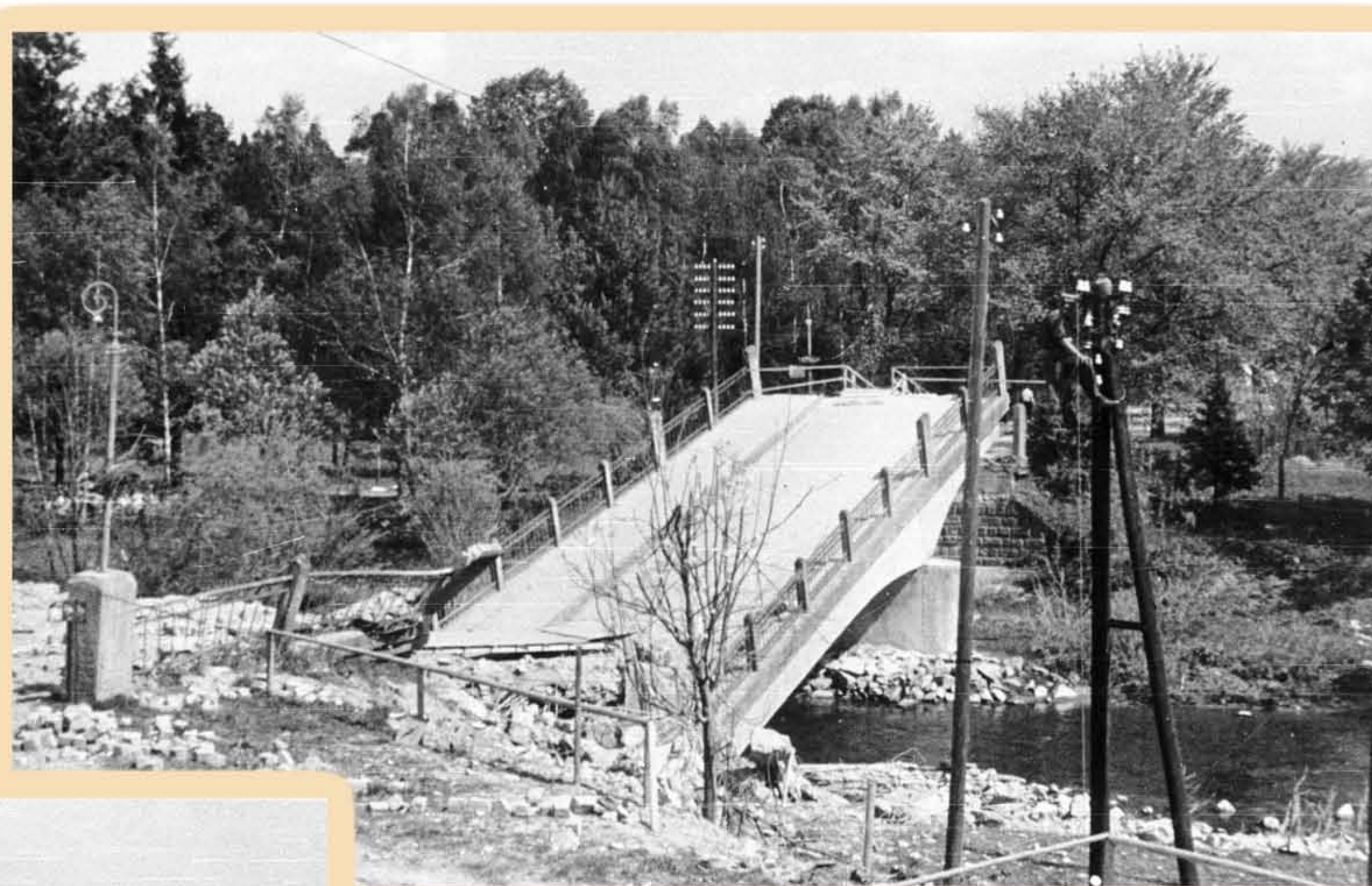
„Z prvního patra domu pana Silara jsme pozorovali, jak celá Horní ulice stále hoří. V sobotu odpoledne najednou začalo hořet i někde poblíž. Pak nám kamarád Pepa Kramoliš řekl, že hoří i u nich. Proto odvedl krávu ke Svačinům. Zároveň nám oznámil, že hoří i zadní část hotelu Radhošť. To jsme už věděli a strachem jsme trnuli, jak to vše dopadne, že se oheň bude šířit dál, když jej žádný nebude hasit. A skutečně, když se začalo stmívat, tu se náměstí začalo osvětlovat záblesky plamenů. Se strachem jsme poznali, že hotel Radhošť začíná hořet celý. V noci mezi tříadvacátou a čtyřadvacátou hodinou byl již v plném plameni. Byla to hrůzostrašná podívaná. Ženské měly strach, že se oheň rozšíří dál a zachvátí celou stranu náměstí a dojde i na nás. Já je sice utěšoval, ale sám jsem v duchu trnul, jak to skončí. Na náměstí bylo světlo jako ve dne.“ **František Bajer**

OSVOBOZENÍ

ROŽNOV

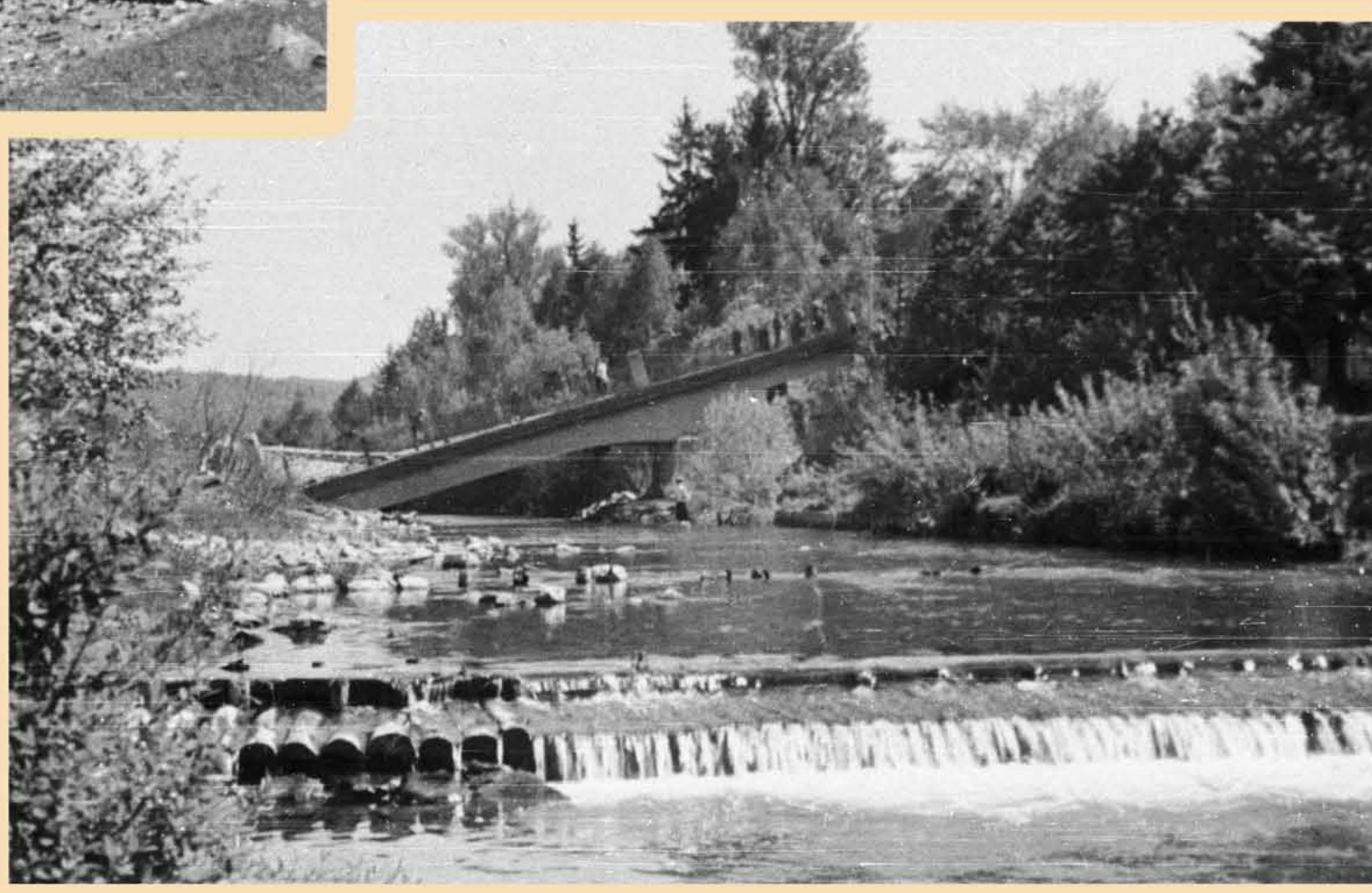
VE FOTOGRAFIÍCH

V noci z 5. na 6. května se Němci evakovali. Aby zabrzdili postup sovětského vojska, vyhodili do povětří Dolní most, vyhodili do povětří Dolní most a poškodili Horní most. Na fotografiích Dolní most u křižovatky U Janíka.

„Všichni obyvatelé domu zůstali ukryti ve sklepě, jenom já jsem přecházel kolem vojáků. Pořád něco potřebovali. Nenápadně jsem je pozoroval. Měl jsem podezření, že připravují zničení mostu. Moje obavy, co se stane s domem a jeho obyvateli, rostly každým okamžikem. To už bylo po půlnoci. Asi ve tři čtvrtě na jednu jsem zaslechl, že vojáci odešli. Vyšel jsem ze sklepa do chodby. Byla prázdná. V rohu na skřínce stála zapomenutá láhev kořalky. Potravinová skříňka byla prázdná. Chtěl jsem se přesvědčit, kolik toho nechali ve spíži. Vzal jsem za kliku a stiskl – v tom okamžiku nastal strašlivý výbuch. Ještě jsem zaslechl zvuk sypaného skla, praskání dřeva a pak jsem v oblaku padající omítky ztratil vědomí. Když jsem se probral, panovala všude tma, v domě i venku. Myslel jsem, že Němci nastražili minu do spíže. Snažil jsem se dostat ke sklepu a voláním zjistit stav tam dole...”

Joža Nývlt

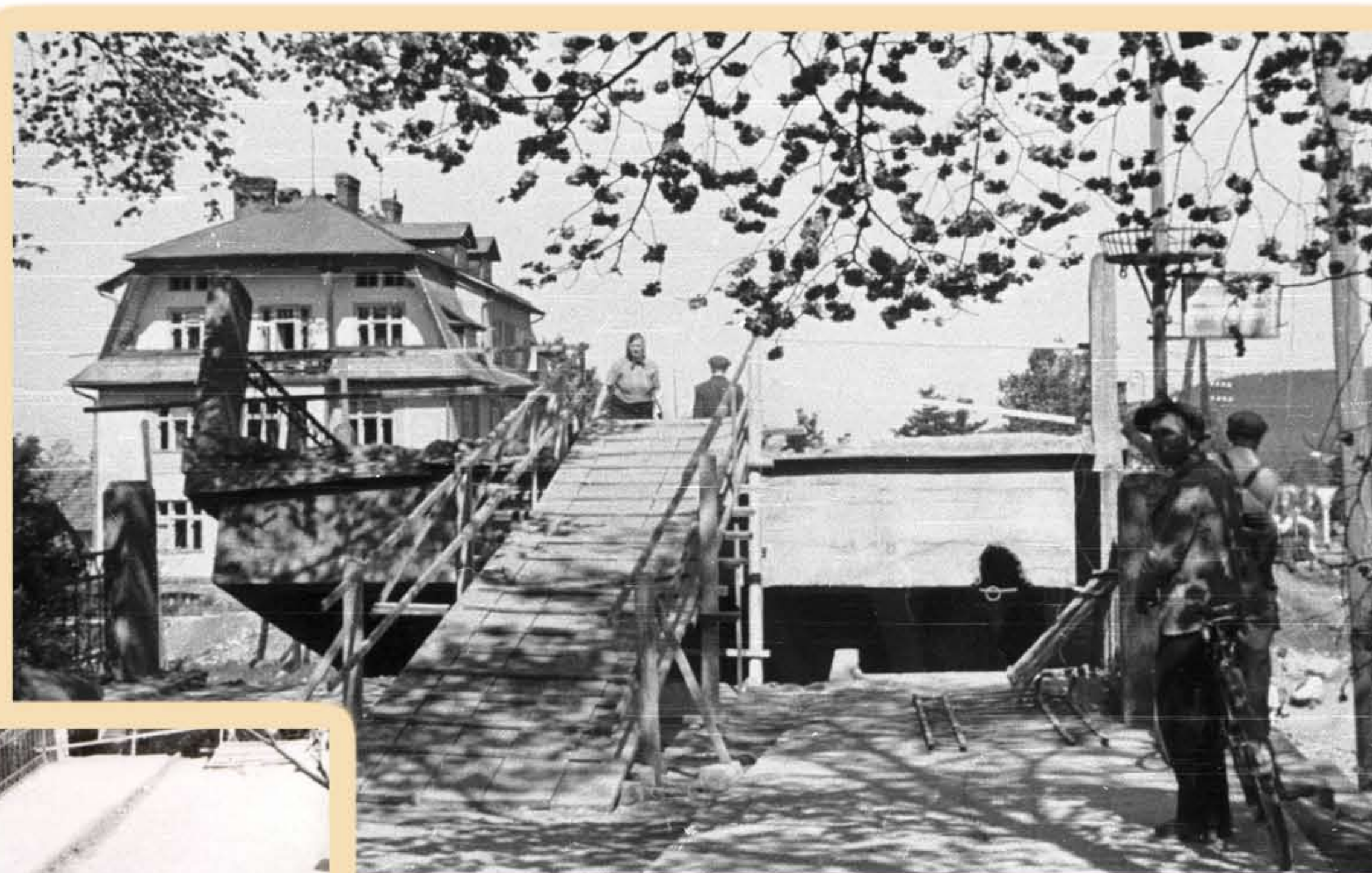

OSVOBOZENÍ

ROŽNOV

VE FOTOGRAFIÍCH

Ani spadlý most nemohl lidem zabránit v přecházení řeky. Na fotografii uprostřed je v pozadí vidět vila pana Nýlta.

„Zvenčí sem doléhal jakýsi šum. Byly to zase vojenské kroky, rachot tankových pásů a klus koní. Jenže všechno znělo nějak jinak, úplně jinak. Opatrně jsem vyšel do dveří domu. Uviděl jsem zničený most. Vyrvaná část se zvedala k obloze, druhá se zarývala do dna řečiště. I přes trosky přecházeli vojáci. Všude bylo plno tanků, vojáků a koní. Dělostřelectvo. Všechno se hrmulo cestou po nábřeží, směrem na západ...“

Joža Nýlt

OSVOBOZENÝ

ROŽNOV

VE FOTOGRAFIÍCH

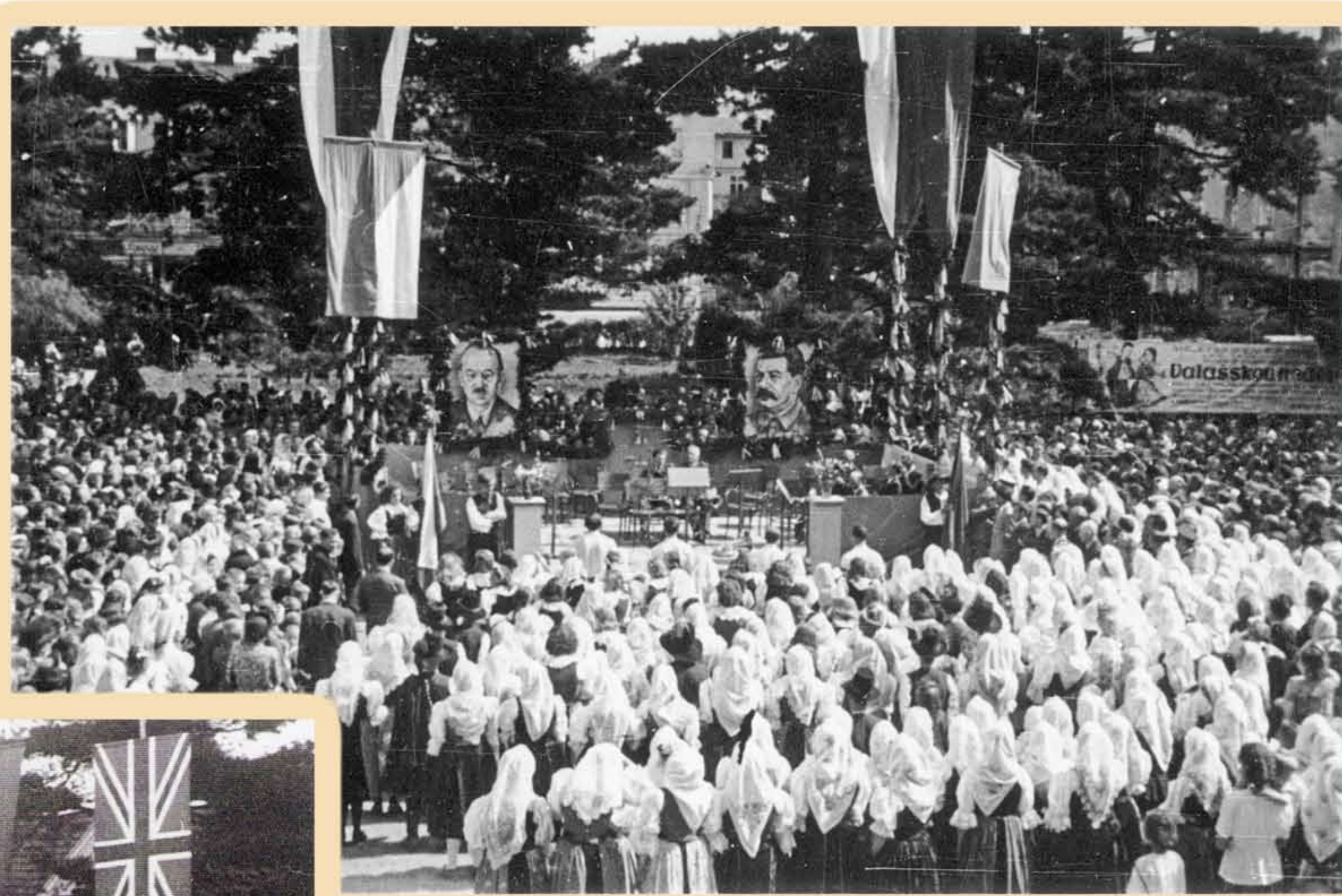
Rožnovské náměstí konečně svobodné. Na fotografii uprostřed je vidět směrůvka psaná azbukou u sochy sv. Jana Nepomuckého. Ukazuje na most, Frenštát, Dolní Bečvu a Zašovou.

OSVOBOZENÍ

ROŽNOV

VE FOTOGRAFIÍCH

Vpravo nahoře:

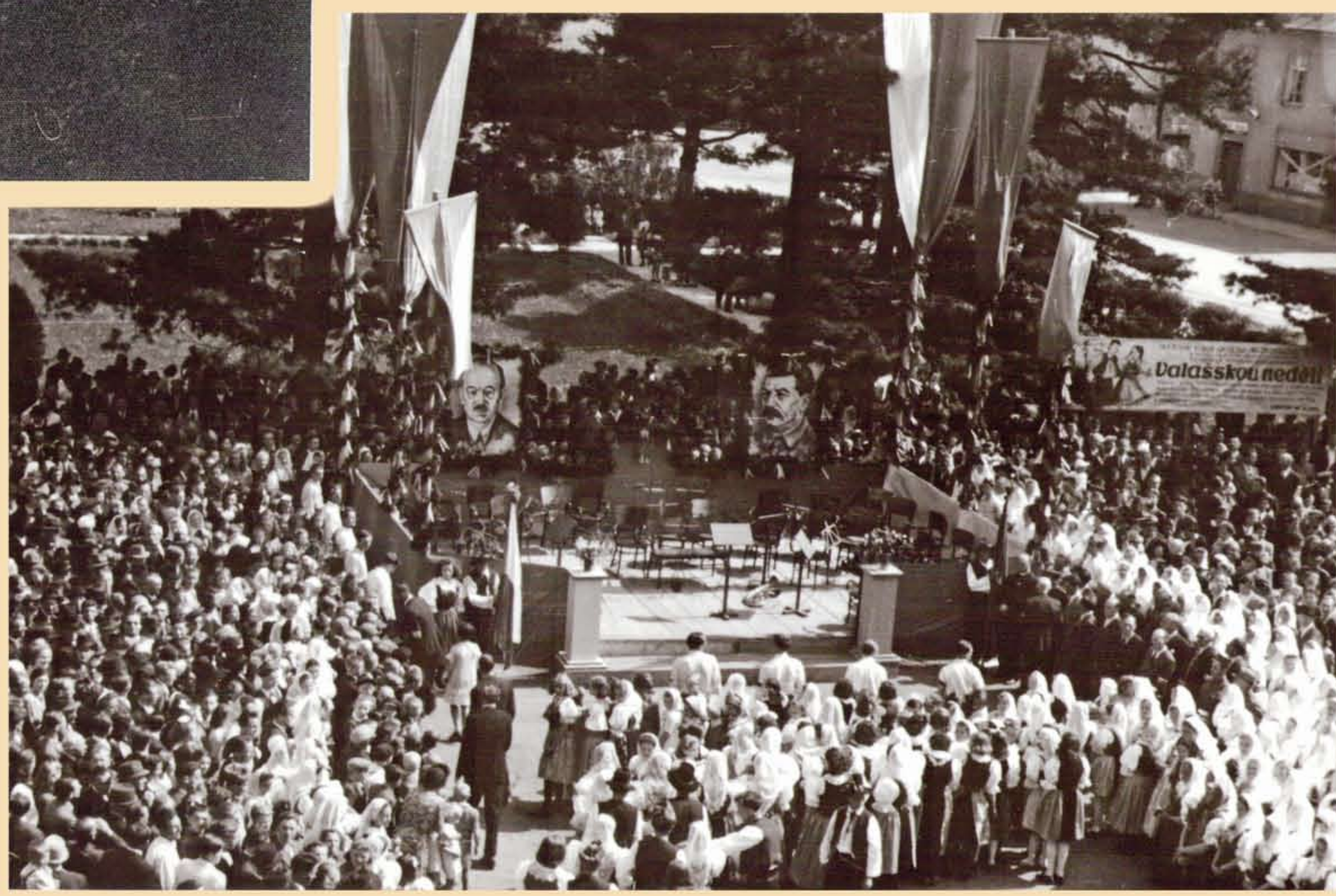
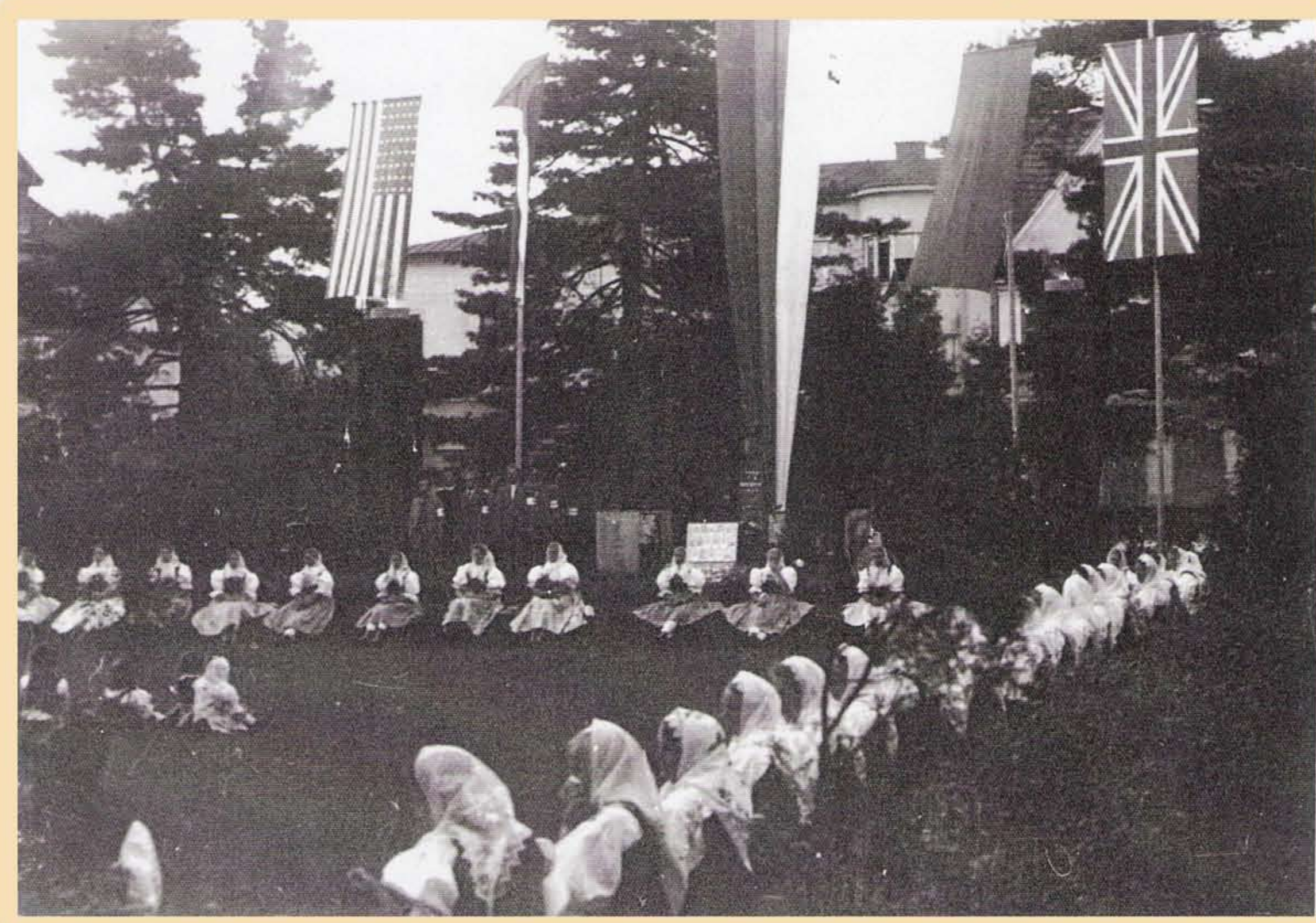
Oslava osvobození na rožnovském náměstí. Uprostřed byl prostor pro muzikanty s pódium. Po stranách obrazy Edvarda Beneše, prezidenta ČSR a Josifa Visarionoviče Stalina, sovětského diktátora.

Vlevo uprostřed:

Lidový tanec krojovaných žen. V pozadí vlajky vítězných spojenců (Velká Británie, Spojené státy a Sovětský svaz) a dominující vlajka Československé republiky.

Vpravo dole:

Oslavy se zúčastnily i krojované ženy, které zde předvedly tradiční lidové tance.

OSVOBOZENÍ

ROŽNOV

VE FOTOGRAFIÍCH

Vpravo nahoře:
Pomník občanům padlým při osvobození města 4. a 5. května. Ležel v Lázeňské ulici, ale byl odstraněn. Nový pomník byl odhalen v roce 1996 a do žuly jsou zanesena jména obětí obou světových válek.

Vlevo uprostřed:
Pohřební průvod. Rakev nesou a doprovázejí rudoarmějci. Průvod šel místy kolem dnešního prostředního mostu. V pozadí si na fotografii lze povšimnout objektu transformátoru.

Vpravo dole:
Shromáždění na náměstí k uctění padlých.

OSVOBOZENÝ

ROŽNOV

VE FOTOGRAFIÍCH

Poslední a málo slavnou kapitolou druhé světové války se u nás stal odsun Němců. V červenci 1942 došla britská vláda k závěru o nutnosti transferu německého obyvatelstva celé střední a jihovýchodní Evropy, následně v říjnu 1942 Benešovi doporučila, aby se při budoucí realizaci odsunu nekladl příliš velký důraz na kritéria a posuzování viny či nevin jednotlivých Němců. V červnu 1943 dali souhlas k celkovému odsunu Roosevelt a Stalin a v prosinci 1943 vedení KSČ. O jeho realizaci bylo rozhodnuto na konferenci v Postupimi v roce 1945. Z Rožnova byli Němci odsouváni vlakem do Valašského Meziříčí a odtud do Německa.

OSVOBOZENÝ ROŽNOV VE FOTOGRAFIÍCH

Výstava s názvem Osvobozený Rožnov ve fotografiích mapuje události, ke kterým došlo v průběhu prvních květnových dnů, během nichž byl Rožnov osvobozen. Výstava se snaží o pojetí událostí pomocí fotografií tří tehdejších rožnovských obyvatel. Byly použity záběry fotografů Aloise Bělunka (ze sbírky Richarda Sobotky), Miloše Kulišťáka a Vladimíra Hambálka. K dokreslení atmosféry jsou přidány i vzpomínky pamětníků tak, jak je zaznamenali rožnovští kronikáři a Miloš Kulišťák.

Alois Bělunek byl prvním z fotografů na Solanci. Od 30. let dokumentoval Solanec a posléze i Rožnov. Je autorem obrazové kroniky „Pohledy do Rožnova pod Radhoštěm“ a také souboru fotografií „Rožnov pod Radhoštěm po květnové revoluci v roce 1945“.

Miloš Kulišťák zasvětil téměř celý život národopisu a kulturnímu povznesení Rožnova. Od mládí shromažďoval materiál o životě svého města a okolí, hrál divadlo, zajímal se o lidové tradice, zapisoval zvyky a lidovou slovesnost. Podílel se na činnosti Muzejního spolku a byl spoluzakladatelem Valašského muzea v přírodě.

Vladimír Hambálek vlastnil knihkupectví na rožnovském náměstí. Byl fotografem, sběratelem starých pohlednic, rožnovským historikem a také významným městským kulturním činovníkem.

Autoři výstavy:

Pavel Jakubík a Lukáš Perutka

Grafické zpracování:

MěÚ Rožnov pod Radhoštěm

Poděkování autorů:

Richardu Sobotkovi

Valašskému muzeu v přírodě

Zaměstnancům Státního okresního archivu ve Vsetíně

Milanu Hambálkovi

Zaměstnancům T klubu – kulturní agentury

70 LET